

МИ ГОРДИМОСЯ КАФЕДРОЮ І ЛЮБИМО ЇЇ

Кафедра радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка функціонує як самостійна структурна одиниця з 1 вересня 1993 р., відповідно до наказу ректора Львівського державного (нині національного) університету імені Івана Франка, професора І. О. Вакарчука №847 від 14.07.1993 р. “Про внесення змін у структуру факультету журналістики” на підставі ухвали Вченої ради університету від 30 червня 1993 р. (протокол №11/6). До того часу студенти факультету журналістики опановували фах теле- і радіожурналіста на небагатьох спецкурсах.

Кафедра постала на потужній хвилі демократизації, а також історично важливих подій, що характеризували злам тисячоліть, – розпад Союзу, відновлення держави України, визнання її повноправним членом світової спільноти. Обриси Держави з’являються на мапі нашої Планети, звуки “Ще не вмерла...” свobodно вібрують в атмосфері, стала виразною і сильною наша синьо-жовта лінія... Усе це так чи інакше позначилося на стилі роботи новоствореної кафедри, допомогло накреслити пріоритетні напрями її розвитку.

Спочатку на кафедрі працювало шість осіб: доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри В. В. Лизанчук, кандидат філологічних наук, доцент В. М. Гой, кандидат філологічних наук, доцент З. Є. Дмитровський, доктор історичних наук, професор І. В. Крупський, асистент О. К. Гулик, кандидат філологічних наук С. Д. Романюк. На кафедрі кілька років працювали доктор філологічних наук, професор С. І. Горевалов, доктор філологічних наук, професор Б. В. Потятиник, доктор філологічних наук, професор Ю. Г. Шаповал, кандидат філологічних наук Н. Д. Темех, кандидат наук із соціальних комунікацій І. О. Балинський, асистент О. Г. Штурнак, голова обласної організації Національної спілки журналістів України, генеральний директор Львівської облдержтелерадіокомпанії (2000–2010 рр.) Я. І. Климович, заслужений журналіст України В. В. Глинчак, заслужений журналіст України М. Т. Лубкович, заступник директора творчого об’єднання суспільно-політичного мовлення Львівської обласної держтелерадіо компанії А. П. Очколас.

Час ставить свої вимоги; збільшується кількість студентів, які прагнуть досягнути секрети творчості теле-, радіожурналіста, отже, і кафедра щоразу поповнюється спеціалістами високої кваліфікації, досвідченими практиками.

Сьогодні навчально-методичний і виховний процес на кафедрі забезпечують доктор філологічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений журналіст України В. В. Лизанчук (завідувач кафедри), доктор історичних наук, заслужений професор університету, академік АН ВО України І. В. Крупський, доктор філологічних наук, заслужений професор університету, академік АН ВО України О. А. Сербенська, кандидат політичних наук, доцент А. В. Юраш, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент В. В. Бабенко, асистенти О. М. Білоус,

Л. Р. Борис, І. Я. Венгер, О. П. Гарда, П. Я. Дворянин, А. Л. Калинів, Я. І. Табінський, С. І. Чудик, аспірантка Н. К. Шайда, старший лаборант М. В. Струк. Навчальною телерадіостудією завідує М. Т. Павлик, інженерами першої категорії працюють І. М. Довгий, О. Ю. Чупрей. До навчального процесу залучені журналісти-практики Львівської обласної державної телерадіокомпанії, телерадіокомпанії “Люкс”, радіоінформаційного центру “Незалежність”.

З 1 вересня 1996 р. при кафедрі радіомовлення і телебачення функціонує навчальна телерадіостудія. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення у 1996 р. виділила кафедрі для навчальної телерадіостудії дві відеокамери – “Панасонік” і “Репортер-7”. Тоді головою Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення був В. М. Петренко.

Суттєву допомогу для придбання сучасної техніки одержано завдяки гранду фонду “Відродження” в сумі 7570 доларів США (керівник проекту “Вікно у світ” завідувач кафедри радіомовлення і телебачення, професор В. В. Лизанчук). 1997 року на основі угоди про співробітництво ТОВ “Регіна” з м. Вінниці передало кафедрі для навчальних цілей комп’ютер. Тепер при кафедрі повноцінно функціонують навчальна телевізійна і радіостудія, де студенти набувають практичного досвіду.

Упродовж двох десятиріч професорсько-викладацький склад кафедри під керівництвом її багаторічного завідувача професора В. В. Лизанчука чимало зробив, удосконалюючи навчальні і робочі програми відповідно до найновіших вимог, передбачених Болонським процесом. Підготовлені навчально-методичні комплекси документів, видані монографії, посібники (в т. ч. з грифом Міністерства), методичні поради, комп’ютерні програми, добре продумана й організована робота навчальної телерадіостудії – усе це дає змогу кафедрі забезпечити добрий вишкіл бакалаврів, спеціалістів, магістрів.

Студенти мають змогу прослухати і засвоїти матеріал низки курсів та спецкурсів, які розширюють кругозір розуму, важливі для фахового зростання, дають імпульси для самореалізації, самоствердження. Це: “Аудіовізуальні медіа: від кіно до інтернету”, “Психологія мас-медій”, “Українська мова і політика”, “Екологія українського слова”, “Телекомунікація: теорія і новітні практики”, “Радіокомунікація: теорія і новітні практики”, “Основи дикторської майстерності”, “Основи культури усного публічного мовлення”, “Історія радіомовлення і телебачення”, “Телерадіореклама”, “Сучасне радіомовлення і телебачення в контексті інформаційної безпеки України”, “Медіакомунікації: технології, тенденції, журналістська відповідальність”, “Ефірне мовлення в контексті засад риторики”, “Українське радіомовлення: виклики часу”, “Українське телебачення: виклики часу”, “Природа журналістської творчості в аудіовізуальній комунікації”, “Мова і політика”, “Електронні медіа: візуально-вербальні компоненти екранної комунікації”, “Усний публічний текст: його різновиди, засади творення, об’язкові засоби”.

Цілі та завдання навчального процесу. Журналісти – текстотворці широкого профілю: вони продукують тексти різних жанрів; творять тексти авторські й активно працюють у колективі, прагнучи визначити серед співтекстотворців гідне для себе місце; компонують текст із інтерв’юером, організують тексти, що народжуються під час круглих столів, дебатів; дають тексти, скомпоновані заздалегідь, і тексти, витворені спонтанно; тексти писемні, усні. І завжди журналіст у пошуках, думаючи не лише як створити текст, а й як

його відтворити, дати текст цікавий, потрібний, професійно якісний.

Кожний молодий журналіст прагне здобути визнання, досягти того, що прийнято називати майстерністю. Але важливо усвідомити, що шлях до майстерності йде через своєрідне “челядництво” і “ремісництво” (у хорошому розумінні цих слів). Як підкреслює багаторічний працівник ефіру Л. Азарх, творчість без ремесла неможлива. Без володіння ремеслом немає і художників. А без справжніх ремісників у різних сферах людської діяльності неможливе і саме наше життя.

Навчальні дисципліни ознайомлюють студентів з аудіовізуальними жанрами, розглядають методики роботи журналіста, зосереджують увагу на формуванні навичок у сфері збирання, опрацювання і розповсюдження інформації, пропонують основні правила та технології створення телевізійного контенту, дають змогу опанувати початкові навички у сфері організації радійного і телевізійного виробництва, спрямовують студентів до глибшого аналізу ефірної продукції, дають поштовх до критичної оцінки своєї і чужої діяльності, ознайомлюють зі схемами, якими варто керуватися, працюючи над створенням найпоширеніших у практиці теле- та радіотекстів.

Для студента-журналіста важливо пізнати традиційний поділ на жанри, усвідомити, що жанр – не застигла категорія. У розвитку теорії жанрів на заняттях студенти простежують динаміку, на що кардинально впливають соціально-політичні чинники, світосприйняття автора, його таланти, естетичні стереотипи, характер творчих шкіл, мистецькі напрями тощо. Для журналіста жанри – це як палітра для художника: кольори, відтінки, барви... Значна частина українських теоретиків і практиків дотримується традиційної жанрової класифікації у різних видах медій, яка збереглася ще з 80-х років ХХ ст. Дослідники виокремлюють інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні жанри, звертаючи особливу увагу на предмет відображення, цільову аудиторію, методи опрацювання інформації.

Головна функція інформаційного тексту – повідомити про факт (у щоденних випускових новинах в центрі уваги “свіжий факт” – новизна). До них традиційно належать: усне повідомлення, відеоповідомлення (для телебачення), звіт, репортаж, інтерв’ю. Сучасна практика розширила традиційну класифікацію порівняно новим жанром – лайфсторі (життєвою історією).

В аналітичних жанрах розглядають широкий спектр фактів, які узагальнюють, дають базу для розгляду певної проблеми та її всебічного тлумачення. До цієї групи жанрів зараховують: коментар, огляд, кореспонденцію, бесіду, дискусію, дебати, ток-шоу, прес-конференцію, журналістське розслідування.

Для художньо-публіцистичних творів документальний факт – другорядний; головним, домінуючим є авторське враження від події, авторська думка. В такому викладі переважає образне трактування факту, що характерне для нарису, візитки (мала форма нарису), есе, документальної драми, радіокомпозиції, радіофільму (на радіо), а також для сатиричної журналістики: фейлетону, памфлету. Вершина аудіовізуальної журналістики – документальний фільм.

Форми організації навчального процесу передбачають проведення практичних занять з елементами ділових ігор і моделюванням реальної практики, виконання самостійних творчих завдань. У такий спосіб студенти здобувають відповідні професійні компетенції, зокрема: розуміння специфіки аудіальної/візуальної інформації, знання

видів і методик журналістської творчості на телебаченні та радіо, вчать самостійно створювати аудіовізуальний контент.

На практичних заняттях студенти формують свою творчу лабораторію з викладачами та журналістами-практиками (шеф-редактор ТРК “Люкс” П. Я. Дворянин, журналіст телеканалу “ZIK” І. Я. Венгер, журналіст “12 каналу” А. Л. Калинів, С. І. Чудик з радіоінформаційного центру “Незалежність”), беручи до уваги такі етапи: основні елементи текстотворення, що повинно стати інструкцією для молодого журналіста; далі – визначення термінів та класифікація видів, тобто інформація про специфіку жанру. Знайомство з жанром завершує спостереження над аудіовізуальною практикою, що передбачає аналіз методів та стилю роботи професійних журналістів; так організована робота дає також основу для власних рефлексій.

Зосередивши увагу на сучасному аудіовізуальному досвіді, виявивши стійкі риси ефірної продукції і ті, що зазнали дифузійних трансформацій, студенти працюють над створенням своїх власних матеріалів, кращі з яких виставляють на кафедральну інтернет-сторінку. Віднедавна на парламентському телеканалі “Рада” стартував новий проект “Студентське телебачення”, який відкрив нові можливості для професійної реалізації студентів.

Під керівництвом викладачів кафедри, переважно досвідчених практиків, студенти працюють над створенням навчальних радіо- або телевізійних матеріалів, що передбачено курсом “Журналістська майстерність”. Цей курс пройшов апробацію часом, були педагогічні пошуки, експерименти, що продиктовано прагненням домогтися якнайкращих результатів. Важливим підґрунтям для його проведення став посібник професора В. В. Лизанчука, назву для якого дав передбачений програмою курс – “Журналістська майстерність”. По суті, це перший посібник в Україні такого типу, який дає добрі орієнтири як для викладачів, що працюють над вишколом журналістів, так і для студентів, що прагнуть практично пізнати секрети творчості своєї майбутньої професії, розвивають креативне мислення, вчать розуміти тенденції, характерні для розвитку сучасних медій.

Робота в редакціях вимагає знань про аудіовізуальну природу електронних медій, а саме: особливості аудіальної інформації; компоненти аудіовізуального тексту; відео та аудіозвуки: зображально-виражальна мова, інтершум, лайф, музика; телевізійний/радійний текст: функції і стилістика; відеоряд (кадр, план, ракурс, композиція, трансфокація, панорамування); види знімання: відкритою чи прихованою камерою.

Студенти засвоюють ключові елементи програми, стилістичні особливості жанрів; структуру і композицію сюжету; етику аудіо/відеоінформації. Організація роботи редакцій розпочинається з розподілу тем і спеціалізацій у знімальних групах. Студенти здобувають навички оформлення сценарію і планування знімальних груп; проходять усі творчі етапи від визначення ідеї, інформаційного приводу до екранного втілення. Важливим елементом якісного матеріалу є робота журналіста в кадрі. Відповідно, студенти записують різні види стендапів; засвоюють методику екранного спілкування (робота з інтерв'юерами, запис інтерв'ю, коментаря, огляду тощо).

Для журналіста важливо орієнтуватись у технічній сфері електронних медій. Студенти працюють з різними програмами монтажу, вивчають основні правила та види монтажу, знайомляться з правилом “вісімки”.

Вироблено чітку систему таких занять:

Зі студентами по 5–6 осіб створюють телевізійні й радіоредакції. Визначають обов'язки студентів, викладачів, працівників навчальної телерадіостудії.

Приміром, керівник групи, викладач:

- допомагає студентам розробити тематику випуску, визначити жанри;
- закріплює за студентами теми майбутніх телерадіоматеріалів;
- консультує студентів щодо організації і написання матеріалів;
- забезпечує проведення занять-пленерів редакції;
- схвалює до запису підготовлені студентами матеріали, підібрані музичні заставки, пісні та шуми;
- за два дні до виходу в ефір переглядає готовий телевізійний чи радіоматеріал;
- організовує обговорення переданої в ефір теле- чи радіопроеграми, оцінює роботу студентів.

Технічний працівник навчальної телерадіостудії:

- забезпечує безперебійне функціонування всієї студійної телеапаратури, високу якість запису, перезапису матеріалів, монтажу, озвучування передачі і виходу її в ефір;
- створює сприятливі умови для творчої роботи студентів;
- активно допомагає студентам записувати тих, хто виступає, розшифрувати запис, монтувати й озвучувати передачі, пропонує текст титрів.

Випусковий редактор:

- організовує і контролює виконання працівниками телерадіостудії та редакцією тематичні плани підготовки теле- чи радіоматеріалу, а також готує власні матеріали;
- візує матеріали, які підготували кореспонденти і вичитали редактори;
- прослуховує дібрану музику, пісні, заставки, шуми для озвучування передачі;
- регулярно інформує викладача про виконання редакційних завдань і про хід підготовки матеріалів в ефір;
- забезпечує передрук усіх матеріалів випуску, їх належне оформлення;
- за три дні до виходу в ефір прослуховує записаний на плівку теле- чи радіоматеріал.

Докладно розписано також обов'язки редактора, кореспондента, ведучого (диктора).

У час агресивного наступу на державну мову, патологічної ненависті до української мови з боку частини сучасних можновладців особливу увагу звернено на параметри професіограми ведучого, який повинен донести до слухачів наше живе слово, продемонструвати стовідсоткову грамотність, високий рівень культури усного мовлення.

Ведучий (диктор):

- старанно готується до запису передачі: заздалегідь читає текст, уточнює незрозумілі та сумнівні місця, використовуючи словники, розставляє наголоси;

- текст, який диктор начитуватиме, бажано записати за допомогою знаків партитури (відповідно до жанру передачі визначити темп і ритм, виокремити логічні наголоси тощо);
- перед виходом в ефір рекомендують зробити своєрідну репетицію (розім'яти м'язи голосового апарату): вголос прочитати текст, звернути увагу на правильність фонаційного дихання, внормованість своєї артикуляційної бази, тональність;
- чітко, виразно начитує текст, дбаючи про високу дикційну культуру;
- допомагає кореспондентові готувати матеріали, добирати музику, пісні, заставки, шуми, звертає увагу на титри, їхнє оформлення, грамотність.

Так організована робота дає бажані результати.

Підготовка, випуск в ефір навчального телерадіоматеріалу знайомить студентів зі специфікою творчої роботи редакційного колективу, привчає працювати в команді, виховує почуття відповідальності за слово в ефірі.

Студенти також записують інформаційні випуски загальнонаціональних та локальних телерадіокомпаній України, визначають підходи до їх аналізу (схему подано задалегідь), аналізують їх і переконуються на практиці, що підготовка інформаційного випуску – це складний творчий процес, в основу якого покладено відбір і верстку для інформаційної програми, тобто поєднання окремих найактуальніших журналістських матеріалів та їх упорядкування у відведеному часовому відрізьку. Потрібно, щоб глядач/слухач не лише довідався про перебіг подій, а й почув відповідну оцінку; тому випусковий редактор має бути журналістом високої професійної кваліфікації, мати досвід такої роботи, чітко визначені державницькі позиції.

Верстаючи інформаційний випуск, студент повинен зважати на тематично-змістовне наповнення, композиційну побудову і жанрову різноманітність матеріалів. Доцільно підбирати інформацію за розділами: новини в краю і за кордоном, мистецькі, спортивні новини тощо. Порядок розташування їх залежить від актуальності, важливості на той чи інший момент. Щоб вибудувати матеріали в єдину інформаційну передачу, потрібно дотримуватися певних умов верстки.

Насамперед потрібно враховувати важливість події для всіх, про яку йдеться в інформації. Повідомлення, що відкриває випуск, повинно бути найважливішим, соціально значущим для телеглядачів чи радіослухачів. Далі подають також важливі інформації, але які своїм значенням і актуальністю поступаються попереднім. Матеріали в інформаційному випуску потрібно верстати, враховуючи необхідність “полегшення” інформації під кінець. Завершується передача інформацією про погоду, хоча повідомлення про погоду часто подають і на початку інформаційного випуску.

Продумуючи верстку програми, беруть до уваги психологічні особливості сприймання інформації, а також враховують певні комерційні інтереси. Завантажуючи повідомлення фактами, іменами, цифрами, журналіст не повинен надуживати принагідними судженнями, оцінками і пам'ятати, що увага глядачів слабне, зникає у них здатність сприймати нове. Потрібно поступово знижувати змістовно-тематичну наповненість випуску, зменшувати напруженість, зосередженість уваги глядачів/слухачів.

Другою важливою умовою побудови інформаційного випуску є дотримання тематичної єдності. Якщо, приміром, у першому повідомленні йдеться про важливі для

України події на Донеччині, то за цим блоком бажано подавати інформацію з інших регіонів держави (позитивну чи негативну). Актуальна інформація повинна розширюватися коментарями компетентних осіб. Умова тематичної єдності підпорядкована добірці новин у блоки.

Третя умова побудови випуску – формувати його за “географією” інформаційних повідомлень. Якщо за тематикою важливі новини з різних географічних пунктів збігаються, то можливе їх об’єднання у спеціальний блок у межах програми, але це трапляється рідко. Інколи два або декілька повідомлень з одного регіону, від однієї політичної партії чи якоїсь країни об’єднуються у випуску методом контрастного зіставлення. Можливі також інші варіанти і способи верстання випуску новин, але за будь-яких умов цей процес підпорядкований основному завданню – відтворити інформаційну картину дня, подати її у розвитку.

Четверта умова верстки зумовлена потребою чергувати короткі і довгі матеріали. Щоб не було одноманітності, потрібно чергувати жанри, використовувати у кожному випуску різноманітні телевізійні, радійні форми (репортаж, звіт, лайф). Такий підхід до верстки матеріалів сприятиме збереженню темпоритму передачі. Пришвидшення темпу має чергуватися з його уповільненням, змістовна напруженість – з її полегшенням, посилення голосу – з його послабленням. Завдання полягає в тому, щоб, не перериваючи ритму розповіді, плавно переходити від одного повідомлення до іншого і під час переходу щоразу втримувати інтерес до наступної інформації.

Важливим етапом у професійному вишколі тележурналістів є їхня обізнаність з правилами виступу в кадрі (3–4 хв). Викладач допомагає студентам обрати теми виступів. Обговорюючи записані виступи в кадрі, звертаємо увагу на їхній зміст, побудову, манеру студента поводитись, його зовнішність, аналізуємо стиль викладу, культуру мовлення, інтонаційні параметри, вміння вкластися у визначений час. Доцільно також пропонувати тему виступу в кадрі безпосередньо перед відеозаписом. Приміром: “Чому я хочу бути телевізійним журналістом”, “Сучасні тенденції в радіомовленні”, “Образотворчі засоби в ефірному мовленні”, “Журналістика неможлива без постійної самоосвіти”, “Психологічний портрет журналіста, який мені імпонує”, “Свобода слова і відповідальність журналіста”, “Українська мова – основа безпеки Української держави”, “Телебачення у системі медій”, “Проблеми формування українського національного інформаційного простору”, “Антиукраїнська інформаційна агресія”, “Львівський національний університет імені Івана Франка”, “Національна ідентичність українців і журналістика”, “Значення державної мови для утвердження України”, “Українська національна ідея”, “Духовність в інтерпретації Івана Франка”, “Мій рід, його морально-етичні засади”, “Рідна мова в системі гуманістичних цінностей”, “Шевченко в моїй сім’ї”. Студенти працюють в кадрі до п’яти хвилин. Після перегляду й обговорення виступів студентів перед камерою кожен з них має змогу уважно переглянути і не менш уважно прослухати свій виступ, разом з колегами проаналізувати, врахувати різні недоліки, мовні огріхи, над виправленням яких доведеться у майбутньому працювати.

Важливий етап фахового зростання студентів – монтаж матеріалів для інформаційної радіо- чи телевізійної програми. Студенти хронометрують відзняті кадри,

визначають їх послідовність, звертають увагу на чергування загальних, середніх і великих планів, використання перебивок, працюють над композицією кадрів, вивчають логіку монтажу. Особливості комунікативної системи радіо майбутні радійники пізнають, вивчаючи принципи роботи зі звуком, специфіку поєднання слова, музики, шумів, які мають не просто озвучити радійний матеріал, а компенсувати відсутність візуального компонента.

Під час навчання студенти мають змогу пізнати інтонаційні особливості мовленого слова, усвідомити значення для радіофонії єдності слова, музики і шумів, що спрямовує основні психічні процеси аудиторії для якнайкращого засвоєння інформації, запрограмованої в авторському задумі.

Члени кафедри прагнуть навчити студентів орієнтуватися у нових техніках творення і поширення програм в радійних і телевізійних каналах.

Описаний навчально-методичний процес набуття фахового вишколу є головною передумовою підготовки студентами інформаційної радіо- чи телевізійної програми.

Під час навчання намагаємося сформувати у студентів глибоке розуміння, переконання в тому, що українські телерадіожурналісти в сучасних умовах повинні дотримуватися конструктивної державотворчої позиції. Телерадіожурналістам, як і всім працівникам медій, має бути притаманне загострене відчуття справедливості, глибоке знання соціально-економічних, політико-ідеологічних, духовно-культурологічних, морально-психологічних проблем, а також національно-громадянська відповідальність за кожне слово і зображення в ефірі.

Принципи діяльності телерадіоорганізацій нерозривно пов'язані з нормами професійної етики журналіста, його світоглядною позицією, національно-духовним переконанням, державницьким мисленням, талантом, фаховим вишколом, інтелектом, здатністю завжди бути готовим до праці. Творчий процес повинен ґрунтуватися на органічному поєднанні свободи слова, плюралізму думок, гласності й журналістської етики, основними принципами якої є: повага до гідності особи, що повинна бути потрактована як найвища цінність, відмова від використання нелегальних або нечесних методів під час збирання інформації, захист і розвиток українського національного інформаційного простору; критичне ставлення до розтиражування фактів, що принижують права людини за расовими, релігійними чи національними ознаками.

Виробничу практику студенти проходять у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Чернівецькій, Рівненській, Волинській, Одеській, Вінницькій та інших облдержтелерадіокомпаніях, на "Першому національному", СТБ, "1+1", "Інтер", ICTV, Івано-Франківській телестудії "Галичина", в телерадіокомпанії "Люкс".

Між кафедрою радіомовлення і телебачення, Львівською обласною держтелерадіокомпанією та Львівським радіоінформаційним центром "Незалежність" укладені угоди про спільну навчально-практичну діяльність щодо підготовки телевізійних і радіо-журналістів. За цими умовами студенти готують телепередачі, які транслює Львівська обласна держтелерадіокомпанія, телерадіокомпанія "Люкс", радіо "Незалежність".

Кафедра радіомовлення і телебачення разом з Львівською обласною організацією Національної Спілки журналістів України і Львівською обласною держтеле-

радіокомпанією проводить до Дня журналіста творчий конкурс “Третій погляд” на кращі студентські телевізійні і радіоматеріали. Переможців конкурсу нагороджуємо дипломами, преміями, цінними подарунками. Кращі студентські матеріали показують по Львівському обласному телебаченню, вони звучать на хвилях Львівського радіоінформаційного центру “Незалежність”.

Ця форма роботи зі студентами також допомагає їм усвідомити що теле- і радіожурналіст несе правову і моральну відповідальність за кожний телевізійний чи радіоматеріал, за кожне слово, кожну думку, за кожне твердження. Адже “особа, яка добре не знає своєї літературної мови, яка глибоко не збагнула свого національного обов’язку й яка не усвідомила потреб своєї нації, – не має права бути журналістом та взагалі працівником пера”, – наголошував професор К. Костів. Надто категорична думка, але небезпідставна й нині актуальна. Бо дотримання принципів діяльності телерадіоорганізацій неможливе без глибокого усвідомлення працівниками цих інституцій потреби розбудови суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової Української держави. Сповідування цієї морально-психологічної, політико-ідеологічної засади є однією з важливих передумов достовірного, правдивого, об’єктивного інформування телеглядачів і радіослухачів про різноманітні соціально значущі факти, події, явища.

Випускники, які спеціалізувалися в галузі теле- і радіожурналістики, успішно працюють на центральних, майже в усіх обласних державних, регіональних комерційних телеканалах, державних телерадіоорганізаціях. Чимало випускників працює за кордоном. Популярність, якою користуються їхні імена та їхня творчість, свідчить про те, що здобуті на кафедрі знання й практичні навички вони успішно втілюють у своїй повсякденній тележурналістській практиці. Саме в цьому й полягає головна мета, яку перед собою ставить кафедра радіомовлення і телебачення. На це спрямована науково-педагогічна і методична діяльність її колективу.

Важливим інноваційним напрямом у навчально-методичній та науковій роботі кафедри, надзвичайно відповідальним, було розпорядження Міністерства освіти про відкриття інституції магістратури. Зусилля членів кафедри були спрямовані на виготовлення навчально-методичних комплексів, на встановленні критеріїв, які допомогли б визначити рівень вимог до здобуття кваліфікації магістра. У цьому напрямі чимало попрацювали члени кафедри – педагоги високої кваліфікації – професори В. В. Лизанчук, І. В. Крупський, Б. В. Потятиник, О. А. Сербенська, доцент В. В. Бабенко. Роботу було спрямовано на підвищення вимог, відповідно до здобутків сучасного медієзнавства, на тісний зв’язок теоретичних засад з практикою електронних медій. Низка випускників, що опанували кваліфікацію магістра під керівництвом досвідчених науково-педагогічних працівників кафедри, здобули визнання своїм творчим підходом до роботи на радіо і телевізії.

Упродовж двадцятиріччя професорсько-викладацький колектив кафедри значні зусилля спрямовував на організацію наукової діяльності¹, для чого на кафедрі створено максимально сприятливі умови, тісно пов’язуючи її з навчальним процесом.

---

¹ Про наукові зацікавлення працівників кафедри і перелік їхніх основних публікацій докладніше подано інформацію в наступному розділі, а також у відповідних статтях енциклопедії Львівського національного університету імені Івана Франка.

Це, насамперед, видані монографії, словники, брошури (а їх понад 50!), які здобули визнання наукової громадськості. У них – цінна інформація про білі плями в нашій історії, зібрані і прокоментовані факти про геноцид, лінгвоцид (мововбивство), етноцид, чимало праць присвячено культурі української мови, екології українського слова. Окрему групу становлять розвідки, у яких проаналізовано інноваційні процеси у сфері електронних медій.

Важливим здобутком кафедри є видані посібники і підручники (в т. ч. з грифом Міністерства), методичні поради для студентів, які допомагають забезпечувати організацію навчально-методичного процесу не лише на нашому факультеті. Вони мають свою аудиторію по всій Україні, відомі і за кордоном.

За 20 років опубліковано в наукових збірниках, журналах, у періодичних виданнях понад півтори тисячі наукових, науково-методичних, науково-публіцистичних статей, рецензій та інших матеріалів.

З 1997 р. кафедра видає збірник наукових праць “Теле- та радіожурналістика”, який постановою президії Вищої атестаційної комісії України включено до переліку фахових видань України, у ньому публікують результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, дають свої статті також журналісти-практики, студенти, автори з різних регіонів України. У статтях йдеться про важливі проблеми сьогодення – підвищення ефективності функціонування телебачення і радіомовлення, їх значення для українського державотворення, передусім у сферах утвердження української мови, культури, духовності, національного інформаційного простору.

Регулярний випуск фахового видання (з 1997 р. вийшло 11 випусків у 12 книгах) – справа честі завідувача і членів кафедри. Збірник тематично розширюється, збагачується його структура. Крім традиційних рубрик – “Теоретичні аспекти журналістики”; “Прикладні проблеми журналістської творчості”; “Теле- та радіожурналістика”: на шляху творення власної традиції; з’являються нові: З журналістської практики, де поміщено цікаві публікації з періодики, що стосуються ефірного продукту, “Творчий доробок студентів”; “Із щоденника студентської практики” та ін.

Кафедральний збірник – це своєрідний літопис сьогодення, сторінки якої пишуть наші сучасники, небайдужі до долі національної культури. Окремі випуски збірника видано з нагоди відзначення ювілеїв працівників кафедри (професорів О. А. Сербенської, І. В. Крупського, В. В. Лизанчука).

Працює науковий семінар кафедри “Проблеми формування національного інформаційного простору України”, в якому також беруть участь студенти. У листопаді 1998 р. кафедра разом із Бі-Бі-Сі за програмою TACIS “Підвищення інформованості населення з екологічних питань” провела науковий семінар, у якому взяли участь викладачі, студенти, журналісти-практики.

Викладачі кафедри працюють над науковою темою “Електронні засоби масової інформації України: історичний досвід, сучасний стан, перспективи”.

Понад десять років чимало працівників кафедри працювали над виконанням держбюджетних тем (кер. О. А. Сербенська). Деякі з них:

“Проблеми екології української мови (спільно з кафедрою української мови філологічного факультету)”.

“Нові параметри розвитку українського публічного мовлення” (2004–2006).

“Наукові та навчально-методичні засади української мови як рідної та іноземної з використанням нових інформаційних технологій та Інтернету” (2002–2004).

“Мовностилістичні аспекти підвищення ефективності публіцистичного мовлення на українському телебаченні” (2005–2007).

“Семіотичний інструментарій на українському телебаченні: теоретичні засади і практика” (2008–2009).

“Ефірне мовлення у вимірах синергетичної сутності: теоретичні засади і практика” (2010–2011).

Відповідальний напрям роботи кафедри – праця, пов’язана з підготовкою спеціалістів для високої школи, тобто кандидатів, докторів наук із соціальних комунікацій (донедавна журналісти здобували науковий ступінь кандидата (доктора) філологічних наук за спеціальністю журналістика). Одними з перших аспірантів кафедри були Н. Темех (працювала над проблемою формування засобами телебачення духовності молоді) та І. Балинський (вивчав українські політичні інтернет-комунікації у світовому контексті). Керівник – проф. В. Лизанчук.

Окремі магістри продовжують навчання в аспірантурі (І. Венгер, Л. Борис), вихованка кафедри, магістр В. Бабенко, навчалася в аспірантурі при кафедрі, досліджуючи знакову природу телевізійного дискурсу, успішно захистила кандидатську дисертацію і перша на кафедрі здобула звання кандидата наук із соціальних комунікацій.

Тільки за останні роки кафедра рекомендувала до захисту понад 20 робіт з історії та теорії і практики медієзнавства.

Члени кафедри – активні учасники міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових та науково-практичних конференцій, беруть участь в т. зв. круглих столах, презентаціях багатьох видань. Авторитетних, відомих своїми науковими здобутками членів кафедри запрошують бути опонентами дисертацій, головами, членами спеціалізованих рад, членами редакційних колегій.

Викладачі кафедри розуміють, що нині найважливішим завданням українських теле- і радіожурналістів є формування у людей державницького мислення як мислення національно-гуманістичного, демократичного, вміння активізувати волю, розум на добрі справи. Українському народові треба повернути національну історичну пам’ять і свідомість, дати, за словами Григорія Сковороди, духовний меч як найвищу національну, моральну, естетичну цінність, допомогти сформуванню відчуття україноцентризму. Тому навчаємо студентів – майбутніх телерадіожурналістів, щоб вони вміли розкрити гуманістичний зміст Української національної ідеї, керуватися тим, що незмінним її сутнісним складником є державна незалежність України, самодостатня цінність особистості, розвинена національна самоповага, патріотизм, чесність, порядність, добробут, господарська дбайливість, взаємодопомога.

Медійна аудіовізуальна сфера, по суті, одна з наймолодших у національній культурі, сьогодні зайняла належне їй місце серед інших видів творчої діяльності. І хоч переживає не найкращі часи свого розвитку, часто в нелегких ситуаціях демонструє цікаві проекти, розкриває невикористані можливості.

Пошуки, зусилля медійників-практиків, їхній досвід узагальнено у багатьох працях українських та закордонних дослідників, виокремлено чинники, які гальмують процеси успішного розвитку.

Зміцнив свою виробничу потужність, науково-дослідницькі можливості Київський центр журналістики, здобувши загальноукраїнське визнання як координатор педагогічно-методичних та наукових пошуків багатьох осередків, що постали в Україні вже в роки незалежності.

Поважні центри медіазнавства маємо сьогодні в Дніпропетровську, Запоріжжі, Харкові, Одесі, Черкасах, Ужгороді. Підсумовуючи здобутки, накреслюючи нові плани, готується до свого шістдесятиріччя факультет журналістики ЛНУ імені Івана Франка.

Водночас завжди треба пам'ятати ті важливі положення, які вписали в історію українського журналістикознавства наші співвітчизники, перебуваючи у вимушеній еміграції. Приміром, завжди актуальними залишаються слова С. Сірополка про морально-фахові вимоги, що випливають із принципів творчої роботи: "Хто не оволодів тією справою, про яку збирається писати, той приносить шкоду справі, а себе самого може виставити на сміх, бо відсутність знання не може компенсувати жвавість пера та добір хвиських слів. Але, з іншого боку, хто не опанував журналістську форму вислову, той і при найліпшому ознайомленні зі справою не досягне успіху. Відповідна форма вислову разом із якістю думки й силою переконання є передумовою журналістської праці для досягнення найбільшого успіху...".

Сьогодні важливо пізнавати реалії нашої держави, правильно оцінювати посттоталітарний контекст, який часто має патологічні, навіть страхітливі вияви. Обов'язок журналіста – вміти протистояти моральному розхолодженню, байдужості, хаосу цінностей, всіляко сприяти національному і громадянському визріванню, бути готовим пізнавати європейські вартості та принципи і стати їх провідниками у простір України, своєю, хай і скромною, працею формувати міцну і мобільну націю, ефективніше впливати на вироблення суспільного мислення, респектувати християнську систему цінностей, приймаючи за основу універсальні засади етики, сприяти зміцненню сім'ї, пропагувати здоровий спосіб життя.

Група викладачів